

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบพหุภาคีในกรอบองค์การการค้าโลก หรือในรูปแบบเขตการค้าเสรีในระดับภูมิภาค ที่ผ่านมาการเจรจาการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นในหลายรูปแบบ คือการเจรจาการค้าสองฝ่ายหรือทวิภาคี (bilateral trade negotiation) ที่มีการเจรจาการค้าระหว่างประเทศต่อประเทศ ภูมิภาคต่อประเทศ หรือภูมิภาคต่อภูมิภาค การเจรจาการค้าหลายฝ่าย (pluralateral trade negotiation) ได้แก่การเจรจาการค้าระหว่างประเทศภายในกลุ่มสมาชิกของอาเซียน หรือสหภาพยุโรป และการเจรจาการค้าหลายฝ่ายหรือพหุภาคี (multilateral trade negotiation) ได้แก่การเจรจาในกรอบขององค์การการค้าโลก (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2543)

จากการเปลี่ยนแปลงทางกฎระเบียบของเกตต์ (GATT) และลดอัตราภาษีศุลกากรในกรอบอูรุกวัย โดยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เขตการค้าเสรีเป็นกลยุทธ์สำคัญในการเสริมสร้างพันธมิตรในการค้าระหว่างประเทศ โดยประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันมักจะมีแนวโน้มที่จะจัดตั้งเขตการค้าเสรีร่วมกัน สืบเนื่องจากเหตุผลทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่คล้ายกัน ได้เพิ่มกระแสการเปิดการค้าเสรีและบริการมากขึ้น ขณะที่เกือบทุกประเทศมุ่งไปสู่ระบบการค้าพหุภาคีมากขึ้นเพื่อยกเลิกหรือลดอุปสรรคทางการค้าภายในกลุ่มประเทศและมุ่งขยายการค้าภายในกลุ่มประเทศมากขึ้น (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2544)

สำหรับความพยายามจัดตั้งเขตการค้าเสรีของประเทศไทยกับประเทศในแถบเอเชียแปซิฟิกนั้นมีลักษณะเป็นการเจรจาในระดับทวิภาคี โดยที่ใช้หลักการว่าในการเจรจากับประเทศที่มีอำนาจในการต่อรองทางเศรษฐกิจและการเมืองสูง จะอาศัยการเจรจาในระดับภูมิภาคระหว่างอาเซียนกับประเทศหรือกลุ่มประเทศคู่สัญญา เช่น ปัจจุบันมีการเริ่มศึกษาและเจรจาระหว่างอาเซียนและประเทศจีน และมีแนวความคิดที่จะพิจารณาอาเซียนกับกลุ่มประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศเกาหลีเป็นต้น ทั้งนี้ประเทศทั้ง 3 เป็นประเทศคู่เจรจาของอาเซียน (dialogue partner) และอยู่ในความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับประเทศในเอเชียตะวันออก (East-Asian Economic Cooperation)

การจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีไทยกับจีน ไทยจะได้ประโยชน์จากการเปิดตลาดของจีน โดยจีนจะเป็นตลาดส่งออกสินค้าเกษตรของไทย เป็นแหล่งวัตถุดิบและสินค้าทุนของไทย ดังนั้นหากมีการจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีไทยกับจีน ควรให้ความสำคัญการเปิดตลาดสินค้าเกษตร และเจรจาให้ความยืดหยุ่นสำหรับสินค้าอุตสาหกรรมบางสาขาที่ไทยไม่สามารถแข่งขันได้ รวมทั้งต้องมีมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคด้วยการจัดทำมาตรฐานสินค้าที่เป็นมาตรฐานบังคับ เพื่อใช้กับสินค้าที่ผลิตในประเทศและสินค้านำเข้า เมื่อพิจารณาทางการค้าระหว่างไทยกับจีนพบว่าไทยขาดดุลการค้ากับจีนอย่างต่อเนื่อง ทั้งมูลค่าการค้ารวมและมูลค่าการค้าสินค้าเกษตร ได้แสดง มูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับจีนในตาราง 1.1

ตาราง 1.1 การค้าระหว่างไทยและจีน

มูลค่า : ล้านบาท

รายการ	2543	2544	2545	2546	2547(ม.ค.-ก.ย.)
มูลค่าการค้ารวม	248,978.00	292,265.40	364,298.30	487,129.40	436,369.40
การส่งออก	113,278.10	127,205.20	152,591.70	236,057.90	203,002.10
การนำเข้า	135,699.90	165,060.20	211,706.60	251,071.50	233,367.30
ดุลการค้ารวม	-22,421.80	-37,855.00	-59,114.90	-15,013.60	-30,365.20
มูลค่าการค้าสินค้าเกษตร	50,987.00	60,073.70	67,438.30	94,686.80	84,070.10
การส่งออก	32,883.90	41,644.40	45,443.30	67,330.00	60,100.60
การนำเข้า	18,103.10	18,429.30	21,994.90	27,356.80	23,969.50
ดุลการค้าสินค้าเกษตร	14,780.80	23,215.10	23,448.40	39,973.20	36,131.10

ที่มา : กรมศุลกากร (2547)

ลำไยเป็นผลไม้ที่ตลาดมีความต้องการมาก ทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ ส่งผลให้ราคาอยู่ในระดับที่น่าพอใจ เพราะสามารถส่งออกได้ทั้งในลักษณะลำไยสด ลำไยแช่แข็ง ลำไยกระป๋องและลำไยอบแห้ง และยังมีโอกาสทางการตลาดที่สดใส ผลผลิตลำไยสดไทยแทบจะไม่มีปัญหาด้านคู่แข่งกัน เนื่องจากประเทศผู้ผลิตอื่นๆ เช่น จีน ได้หวั่น เวียดนาม และออสเตรเลีย ยังไม่สามารถแข่งขันกับไทยได้ทั้งในด้านปริมาณ ราคา รวมทั้งคุณภาพ และรสชาติ ลำไยของไทยเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั่วไป การส่งออกลำไยของประเทศไทยแบ่งเป็นลำไยแช่แข็ง/สด ร้อยละ 53 ลำไยอบแห้ง ร้อยละ 36 ลำไยกระป๋อง ร้อยละ 11 ตลาดสำคัญ ได้แก่ จีน ฮองกง อินโดนีเซีย และได้หวั่นมีส่วนการส่งออกร้อยละ 39 31 16 และ 4 ตามลำดับ

ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกลำไยกระจายเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2537 เป็นต้นมา ปี 2544 มีพื้นที่ปลูกทั่วประเทศ 633,280 ไร่ และเป็นพื้นที่ที่ให้ผลแล้ว 357,887 ไร่ ผลผลิต 186,803 ตัน ในอนาคตรัฐบาลต้องการรักษาระดับพื้นที่ปลูกไม่ให้เกิน 650,000 ไร่ แหล่งปลูกลำไย ที่สำคัญคือจังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย ลำปาง แพร่ น่าน และตาก นอกนั้นปลูกใน ภาคอื่นๆ เช่น เลย จันทบุรี และสระแก้ว พันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุดคือ พันธุ์ดอ รองลงมาคือพันธุ์สีชมพู และพันธุ์เบ็ญเขียว แสดงในตาราง 1.2

ตาราง 1.2 ลำไยพันธุ์ที่ปลูก ผลผลิตเฉลี่ยและแหล่งปลูกลำไย

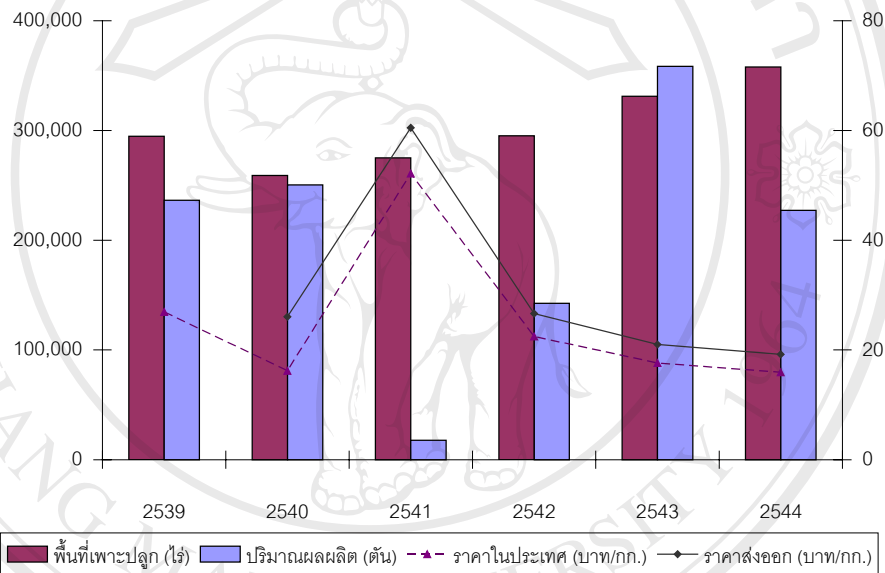
พันธุ์	ผลผลิตทางวิชาการ (กก./ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ยของ เกษตรกร (กก./ไร่)	แหล่งปลูก
อีคอ	750-800	793	เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย จันทบุรี พะเยา
สีชมพู	700-750	1,002	น่าน แพร่ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา
เบ็ญเขียว	700-750	626	เชียงใหม่ แพร่ เชียงราย ลำพูน นครราชสีมา
แก้ว	750-775	848	เชียงใหม่ น่าน เชียงราย ลำพูน แพร่
อื่นๆ	-	687	เชียงใหม่ มุกดาหาร สุพรรณบุรี น่าน หนองคาย

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร (2547)

สำหรับราคาลำไยจะมีความไม่แน่นอนในแต่ละปีเช่นเดียวกับราคาของสินค้าเกษตรทั่วไป โดยขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานเป็นหลัก ในส่วนของลำไยจะมีลักษณะพิเศษอยู่บ้างตรงที่อุปสงค์ของลำไยนั้นเป็นอุปสงค์ที่มาจากทั้งในประเทศและจากนอกประเทศ และอุปทานของลำไยซึ่งหมายถึงปริมาณการผลิตก็ยังคงมีความผันผวนสูงมากในแต่ละปี โดยในปีที่ลำไยมีผลผลิตน้อยราคาจะสูง แต่ในปีที่ผลผลิตมากราคาก็จะต่ำ อุปสงค์ของลำไยอีกส่วนหนึ่งยังมาจากนอกประเทศ จึงทำให้การคาดการณ์ของผู้ส่งออกก็เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งมีผลต่อราคาลำไย หากผู้ส่งออกคาดการณ์ว่าผลผลิตที่ได้ในปีถัดไปมีน้อย ย่อมรับคำสั่งซื้อจากต่างประเทศน้อยลง ปริมาณลำไยในประเทศมีมากขึ้นกว่าปกติ ราคาในประเทศก็จะต่ำลง นอกจากนี้การกำหนดราคายังขึ้นอยู่กับคุณภาพของลำไยอีกด้วย ซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์ดังรูป 1.1 แสดงถึงพื้นที่เพาะปลูก ปริมาณผลผลิตลำไย ราคาภายในประเทศ และราคาส่งออกของลำไยในแต่ละปี

การเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับจีนโดยการลดภาษีผลไม้ให้เหลือร้อยละ 0 ทำให้การค้าผลไม้ของไทยกับจีนขยายตัวเพิ่มขึ้น รวมไปถึงลำไยแช่แข็ง ลำไยสด ลำไยอบแห้ง และลำไยกระป๋องได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นด้วย จากการนำมาตรวจการตรวจสอบเข้มงวดมาใช้เป็นเรื่องที่ทั้งสองฝ่ายต้องดำเนินการอย่างเข้มงวดภายใต้กรอบกติกาเดียวกัน ดังนั้นเกษตรกรและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องของไทยจึงจำเป็นต้องเพิ่มศักยภาพด้านการผลิตผลไม้ที่มีคุณภาพและสุขอนามัยตามข้อกำหนดที่ผู้บริโภคต้องการ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2545)

รูป 1.1 ปริมาณการผลิต พื้นที่เพาะปลูก ราคา ภายในประเทศ ราคาส่งออก ลำไยของไทย

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2545)

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

- 1) ศึกษาถึงโครงสร้างตลาดลำไยอบแห้งของไทยในการส่งออกไปยังประเทศจีน
- 2) ศึกษาถึงผลกระทบจากการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและจีนต่อลำไยอบแห้งของไทย
- 3) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์การนำเข้าลำไยอบแห้งของประเทศจีน ปริมาณและมูลค่าการส่งลำไยอบแห้งของไทยจากการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและจีน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทำให้ทราบถึงโครงสร้างตลาด ในการส่งออกลำไยอบแห้งไปยังตลาดประเทศจีน เพื่อวางแผนการผลิต วิจัยและพัฒนากระบวนการผลิตลำไยอบแห้งของไทย
- 2) ทำให้ทราบถึงผลกระทบจากการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและจีนต่อลำไยอบแห้งของไทย
- 3) ทำให้ทราบถึงผลที่ได้รับจากการที่ประเทศไทยเจรจาตกลงเปิดเขตการค้าเสรีกับประเทศจีนทางด้านอุปสงค์การนำเข้าลำไยอบแห้ง ปริมาณและมูลค่าของลำไยอบแห้งที่ส่งไปยังประเทศจีน

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาถึงผลกระทบจากการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและจีนที่มีต่อการส่งออกลำไยอบแห้งของประเทศไทยนี้ ครอบคลุมถึงผลกระทบทั้งทางด้านราคา ปริมาณ ความต้องการปัญหาอุปสรรคทั้งทางด้านภาษีและมิใช่ภาษีของการส่งออกลำไยอบแห้งที่เป็นราคาเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งทุกชนิด (ลำไยอบแห้งทั้งเปลือก และเนื้อลำไยอบแห้ง) ทุกเกรด (AA A B และ C) อันเนื่องจากการเจรจาตกลงร่วมกันในการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและจีน โดยใช้ข้อมูลสถิติภูมิทางด้านราคาลำไยอบแห้งรายเดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม 2541- ธันวาคม 2547 รวมทั้งหมด 84 เดือน จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงพาณิชย์ กรมศุลกากรและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนข้อมูลที่ทางด้านโครงสร้างตลาดลำไยอบแห้งของประเทศไทยในการส่งลำไยอบแห้งของไทยไปยังประเทศจีนรวบรวมจากเอกสาร วารสาร บทความทางวิชาการ และหน่วยงานของราชการที่เกี่ยวข้อง